

Blivande hundägare – vad bör man tänka på?

Dog owner to be – what to think about?

Gabriella Niegemann

Etologi och djurskyddsprogrammet

Foto: Gabriella Niegemann

Sveriges lantbruksuniversitet **Skara 2011**
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskyddsprogrammet

Studentarbete 360

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology and Animal Welfare programme

Student report 360

ISSN 1652-280X

Blivande hundägare – vad bör man tänka på?

Dog owner to be – what to think about?

Gabriella Niegemann

Studentarbete 360, Skara 2011

**Grund C, 15 hp, Etologi och djurskyddsprogrammet, självständigt arbete i biologi,
kurskod EX0520**

Handledare: Christina Lindqvist, SLU, Avdelningen för etologi och djurskydd
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234, 532 23 SKARA

Examinator: Birgitta Staaf Larsson, SLU, Avdelningen för etologi och djurskydd
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234, 532 23 SKARA

Nyckelord: hund, köpa hund, ras, ägare-hund relation, personlighet, träning, problematiska beteenden, djurskyddslagstiftning

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Avdelningen för etologi och djurskydd
Box 234, 532 23 SKARA

E-post: hmh@slu.se, **Hemsida:** www.hmh.slu.se

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLLSFÖRETECKNING

INNEHÅLLSFÖRETECKNING	3
SAMMANFATTNING	4
SUMMARY	4
1. INLEDNING	5
1.1. Syfte och frågeställningar	6
2. MATERIAL OCH METODER	7
3. ATT TÄNKA PÅ INNAN KÖP AV HUND	7
3.1. Djurskyddslagstiftning.....	7
3.1.1. Skötsel av hundar	8
3.1.2. Utrymmen för hundar	9
3.1.3. Transport av hundar.....	10
3.1.4. Om djurskyddslagstiftningen inte följs	11
4. ATT TÄNKA PÅ VID HUNDKÖP.....	11
5. NÄR HUNDEN KOMMIT HEM.....	12
5.1. Träning.....	13
6. PROBLEM SOM KAN UPPSTÅ	14
7. DISKUSSION	15
8. SLUTSATS.....	20
TACK	20
REFERENSER	21

SAMMANFATTNING

Syftet med examensarbetet är att genom en litteraturstudie sammanfatta vad som är viktigt att tänka igenom innan hundköpet och vad den blivande hundägaren ska tänka på vid val av hund. Idag används hunden främst till sällskap och ses oftast som en familjemedlem eller som ett barn. Sällskapshundar inkluderar idag de flesta raser vilket kan ställa till med problem i många hem. Detta på grund av att många raser inte lämpar sig för det stillsamma liv som många sällskapshundar tvingas leva. Det finns mer än 300 rasvarianter samt olika blandraser att välja mellan när man ska köpa hund. Många som funderar på att köpa hund tänker inte alltid igenom vad det innebär att äga en hund innan köpet genomförs och att olika raser kräver olika mycket från sina ägare. Rasen väljs kanske på grund av utseende istället för vilka egenskaper som rasen är selekterad för. Ett ogenomtänkt köp av hund kan i slutändan medföra välfärdsproblem för hunden, ägaren och/eller omgivningen. Beteenden som anses som problematiska för ägaren är omfattande i hundpopulationen och är en av de främsta orsakerna till övergivning, omplacering och avlivning av hundar. Att fundera igenom köpet av hund ordentligt innan det genomförs kan antagligen ge bättre förutsättningar för en god relation med hunden och bidra till ett livslångt ägande. I Sverige finns det en lagstiftning som reglerar hållandet av hundar som hundägare är skyldiga att känna till. Lagstiftningen är utformad för att se till hundens behov och välfärd i samhället. Det är många faktorer som behöver tänkas igenom innan ett hundköp genomförs. Den blivande hundägaren bör vara införstådd i vad hundägandet innebär och dess livssituation och ekonomi behöver tänkas igenom då en hund vanligtvis lever länge och kostar mycket pengar under sin livstid. Genom att spendera mycket tid med hunden kan en förbättrad relation till hunden skapas, vilket minskar risken för beteendeproblem hos hunden samt ger goda förutsättningar för en lång och bra relation mellan ägare och hund.

SUMMARY

The purpose of this work was to summarize what is important to think about when choosing and buying a dog. Today the dog is primarily used as a companion and is often seen as a family member or as a child. Most of the breeds are used as companion dogs, potentially causing problems, since many breeds do not fit for such an inactive life. There are more than 300 breeds and different mixed bred dogs to choose between when selecting a dog. Many people that are about to buy a dog do not always think it through and are not always aware of that different breeds require different things from their owners. The breed may be selected for its looks rather than its historical function. An unconsidered purchase of a dog may result in welfare problems for the dog, the owners and the society. Behaviours that are considered as problematic for the dog owners are one of the major reasons for abandonment and relinquishment of dogs. However, the behaviours are most often a part of the dogs' natural behaviour repertoire. A carefully thought out purchase of a dog can increase the possibility of a good relationship between owner and dog and increases the chance of a lifelong ownership. This can also contribute to fewer replacements of dogs. In Sweden we have a legislation that regulates dog keeping. The legislation is designed to ensure the welfare of the dogs in the human society, i.e. to ensure that the dogs' needs are met. All dog owners have a responsibility to know and to follow the regulations. There are many factors to think about before the purchase of a dog. To be a dog owner is rewarding in many ways but requires a lot, both in time, energy and money, and implies a great responsibility towards both the dog and the society.

1. INLEDNING

Vargen (*Canis lupus*) var den första arten som domesticerades och kom att bli vår domesticerade hund (*Canis familiaris*) (Clutton-Brock, 1995). Det finns olika teorier om när och var domesticeringen började, arkeologiska fynd indikerar att den började för ca 12,000-14,000 år sedan (Cohn, 1997). Savolainen *et al.* (2002) har fastställt genetiska bevis från mitokondrie DNA (mtDNA) från 654 domesticerade hundar att vargen domesticerades i Östasien mellan 40,000 och 15,000 år sedan. Forskningsteamet föreslår att 15,000 år var den mest sannolika tiden för domesticeringen och arkeologiska fynd från Kina, sydvästra Asien och Europa stödjer detta. Det är även troligt att domesticeringen har skett under flera oberoende tillfällen (Cohn, 1997; Savolainen *et al.*, 2002). Detaljerna runt domesticeringsprocessen när vargen började leva med människan och bli vår domesticerade hund är okända. Teorin är att vargar kan ha levt i nära anknytning med den tidiga människojägaren som tämjde valpar från vargar som reproducerade sig och livnärde sig på avfallsrester runt människornas bosättningar (Clutton-Brock, 1995).

Domesticering är resultatet av två sammanvävda processer, en biologisk och en kulturell process. Den biologiska processen involverade vargar som anpassade sig till att leva i människans närhet genom naturlig selektion. Den kulturella processen inleddes när vargen började användas av människan som en del av den sociala strukturen och blev ett objekt för ägandeskap (Clutton-Brock, 1995). Människan började så småningom selektera djur som var attraktiva och användbara, så kallad artificiell selektion. Med tiden förändrades den tama vargen både i utseende och beteende och blev mindre lik sin vilda anfader (Clutton-Brock, 1995). Den tama vargen hade anpassats till att bli en del av det mänskliga samhället och blev så småningom vår domesticerade hund (Clutton-Brock, 1995). Det individuella ägandeskapet av hunden förstärktes med halsband och koppel och ägaren kunde sälja, köpa eller byta hunden efter behag (Clutton-Brock, 1995). Avel på specifika kvalitéer och funktioner hos hunden tog fart och började forma flera olika typer av hundar som fyllde en rad olika ändamål och funktioner i det mänskliga samhället. Exempel på de olika typer av hundar som framkommit är vakthundar, vallhundar, slädhundar och sällskapshundar (Clutton-Brock, 1995).

Under domesticeringen har hunden genomgått en rad morfologiska, fysiologiska och beteendemässiga förändringar. Märkbare morfologiska förändringar som har förändrats genom både naturlig och artificiell selektion är pälsfärg, öron- och svansställning, och generell kroppsstorlek (Clutton-Brock, 1995). Hundens kranium, tänder och hjärna är dessutom mindre än vargens (Cohn, 1997). Domesticeringen har även resulterat i pedomorfos eller neoteni, där vuxna individer passerar färre utvecklingsstadier och bibehåller juvenila stadier från dess anfader. Dessa karaktärsdrag inkluderar både morfologiska och beteendemässiga drag (Goodwin *et al.*, 1997; Price, 1999). Några av de morfologiska karaktärsdrag som kan ses hos många hundraser så som hängöron och rundade profiler förekommer hos vargar, men endast under valpstadiet (Cohn, 1997). Den domesticerade hunden betar sig som en juvenil varg med minskade aggressiva beteenden och ökade underkastande beteenden (Price, 1999). Vuxna hundar behåller ungvargens sociala beteende, de skäller mer än vuxna vargar gör och de fortsätter att leka (Price, 1999). Många vuxna hundar tigger mat vilket är ett vanligt beteende bland vargvalpar. Ett annat beteende som är vanligt för hundar är att de hälsar och slickar på människor på ett sådant sätt som vargvalpen gör på de äldre vargarna (Cohn, 1997). Hunden är skickligare än vargen på att läsa av mänskliga kommunikativa signaler, denna förmåga visar även en

några veckor gammal valp som inte haft mycket mänsklig kontakt. Detta tyder på att hunden har selekterats för social kognitiv förmåga som gör det möjligt för dem att kommunicera med människor på ett unikt sätt (Hare *et al.*, 2002).

Idag används hunden främst som sällskap och ses oftast som en familjemedlem eller som ett barn (Cavanaugh *et al.*, 2008). Många människor anser att de står närmare hunden än någon annan familjemedlem, men ibland hanteras hunden som ett objekt, en statussymbol, prydnad eller leksak (Cavanaugh *et al.*, 2008). Sällskapshundar inkluderar idag de flesta raser vilket kan ställa till med problem i många hem då långt ifrån alla raser lämpar sig för det passiva liv som de flesta sällskapshundar idag lever (Malm, 2005). Det förekommer variationer i beteende (rastypisk personlighet) och behov mellan olika raser (Svartberg, 2006) vilket medför att olika raser ställer skilda krav på sina ägare. Detta beror på att majoriteten av raserna historiskt har selekterats för olika egenskaper, främst relaterade till någon form av arbete eller sport som hunden ska utföra (Stafford, 2007). Utvecklingen av ett beteende påverkas av både gener och miljöfaktorer, vilket gör att det är svårt att förutse vilken personlighet den individuella valpen får och hur den kommer att bete sig som vuxen (Serpell, 1987; Wilsson & Sundgren, 1997b; Appleby *et al.*, 2002; Kubinyi *et al.*, 2009).

Genom att spendera tid med hunden, genom till exempel träning, aktivering och lek, förbättrar ägaren relationen med sin hund (Clark & Boyer, 1993; Lefebvre *et al.*, 2007; Rooney *et al.*, 2000). Träning bidrar dessutom till att minska förekomsten av problembeteenden (Jagoe & Serpell, 1996; Kobelt *et al.*, 2003; Hiby *et al.*, 2004; Bennett & Rohlf, 2007). Dock påverkas detta av vilken träningsmetod som används. Hundar som tränas med bestraffning visar fler potentiella problematiska beteenden och är inte lydigare än hundar som tränats med belöningsbaserade metoder (Hiby *et al.*, 2004).

Idag finns det över 1 miljon registrerade renrasiga hundar i Sverige via Svenska Kennelklubben, SKK (2011). Det finns över 300 rasvarianter i Sverige (SKK, 2011) och flera olika blandraser (Larsson, 2009) att välja mellan vid ett eventuellt hundköp. Många som funderar på att köpa hund tänker inte alltid igenom köpet ordentligt och vad det innebär att äga hund eller att olika raser kräver olika mycket engagemang av sina ägare. Detta kan i sin tur medföra välfärdsproblem för hunden, ägaren och/eller omgivningen. Beteende som ägaren ser som problematiskt är omfattande i hundpopulationen (Wells & Hepper, 2000; Hiby *et al.*, 2004; Blackwell *et al.*, 2008) och är en av de främsta orsakerna bakom övergivning, omplacering och avlivning av hundar (Wells & Hepper, 2000; New *et al.*, 2000). Att fundera igenom sitt hundköp ordentligt innan köpet genomförs kan troligen ge bättre förutsättningar för en god relation med hunden och bidra till ett livslångt ägande vilket skulle minska antalet omplaceringshundar.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att göra en litteraturstudie och sammanfatta vad som är viktigt att tänka på innan man bestämmer sig för att köpa hund.

Frågeställningar:

Vad ska en blivande hundägare tänka på innan köp av hund?

- utifrån djurskyddslagstiftningen
- utifrån val av ras och individ
- utifrån att förebygga att problem uppkommer mellan hund och ägare

2. MATERIAL OCH METODER

Detta examensarbete är en litteraturstudie där litteraturen som använts till största delen är vetenskaplig litteratur och Sveriges djurskyddslagstiftning. Databaser som använts vid sökning av vetenskaplig litteratur är Science Direct, Web of Knowledge och Google Scholar. Använda sökord är bland annat dog, personality dog, human-dog interactions, dog-owner relationship, dog training, puppy, adoption dog, dog rescue shelter och behaviour problems.

3. ATT TÄNKA PÅ INNAN KÖP AV HUND

Det är givande att vara hundägare på flera sätt, till exempel är hundägare generellt mer fysiskt aktiva, främst genom promenader med hunden, än personer utan hund (Cutt *et al.*, 2007). Att äga hund kan också förbättra ens fysiska och psykiska hälsa, genom bland annat sänkt hjärtfrekvens och blodtryck (DeMello, 1999; Odendaal & Meintjes, 2003), ökade oxytocinnivåer (Miller *et al.*, 2009) och minskad stress (DeMello, 1999). Det finns även en koppling mellan hundägarens relation, både i längd och närhet, till sin hund och personens välmående. De långa relationerna med evigt lojala hundar kan ge större stabilitet, komfort och säkerhet och kan överlag förbättra människans välmående över tid (Cavanaugh *et al.*, 2008). Trots alla fördelar är det viktigt att tänka igenom hundköpet innan det genomförs. Det kräver mycket av ägaren att få en väl fungerande familjehund, både i tid, engagemang och pengar (Clark & Boyer, 1993; Greer *et al.*, 2007; Cavanaugh *et al.*, 2008; Braem & Mills, 2010), detta inkluderar tid lagd på generell skötsel och utfodring, lek, motion, aktivering och även träning (Rooney *et al.*, 2000; Hiby *et al.*, 2004; Case, 2005; Braem & Mills, 2010). En hund kan bli mellan 7-16 år, beroende på vilken ras som väljs (Proschowsky *et al.*, 2003; Greer *et al.*, 2007), vilket innebär ett stort ansvar under lång tid för hundägaren. I Sverige finns det också en djurskyddslagstiftning som hundägaren måste ha kunskap om och följa.

3.1. Djurskyddslagstiftning

Som djurägare i Sverige måste man följa Sveriges djurskyddslagstiftning. Djur ska enligt 2 och 4 §§ djurskyddslagen (1988:534) behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. De ska hållas och skötas i en miljö och på ett sådant sätt som främjar deras hälsa och ger dem möjlighet till att bete sig naturligt. Hundar ska också, enligt 1 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, skötas på ett sådant sätt som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skada eller andra avsevärda olägenheter. En skada som orsakas av en hund ska ersättas av ägaren eller innehavaren av hunden, även om han eller hon inte vållat skadan. Dock har man rätt att få tillbaka det man betalat av den som har vållat skadan (19 § SFS 2007:1150). Från den 1 mars till den 20 augusti ska hunden hållas under sådan tillsyn att den hindras från att springa lös i marker där vilt finns. Övrig tid ska hunden hållas under sådan tillsyn att den hindras från att driva eller förfölja vilt, förutom när den används till jakt (16 § lagen om tillsyn för hundar och katter [2007:1150]).

Vid köp av en valp från uppfödare eller privatperson får valparna inte lämna tiken eller uppfödaren förrän tidigast vid 8 veckors ålder (2 kap. 18 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd [SJVFS 2008:5] om hållande av hund och katt, saknr L102).

Studier har visat att för tidig avvänjning påverkar valparna negativt på flera sätt, det är bland annat stressande för valparna och deras viktuppgång minskar, deras generella kondition försämras och risken för sjukdom och dödlighet ökar (Slabbert & Rasa, 1993; Newberry & Swanson, 2008). Det kan också öka risken för utvecklingen av beteendeproblem hos individen (Pierantoni & Verga, 2007).

3.1.1. Skötsel av hundar

Hunden ska ges daglig motion och regelbunden rastning, om hunden hålls inomhus utan fri tillgång till rastgård måste den rastas utomhus med hänsyn till hundens ålder och hälsotillstånd (2 kap. 12 § L102). En vuxen och frisk hund bör åtminstone rastas var sjätte timme, medan valpar och äldre hundar bör rastas oftare (allmänt råd till 2 kap. 12 § L102). Hundar som permanent hålls i rastgård ska också dagligen rastas på annan plats så att de kommer utanför rastgården minst en gång per dag (2 kap. 12 § L102). Hunden ska ses till minst två gånger om dagen, unga, sjuka eller skadade hundar ska däremot ses till oftare (1 kap. 16 § L102). Hundvalpar som är under 4 månader får endast lämnas helt ensamma kortare stunder (2 kap. 10 § L102). Hunden är ett socialt djur som har ett naturligt behov av social kontakt (Wells & Hepper, 1998; Wells, 2004) och ska därför få detta tillgodosett, vilket bör ske genom sällskap av en annan hund eller genom människor (1 kap. 17 § L102 samt allmänt råd i anslutning till §). Kontakt med människor bör ändå ske några timmar varje dag genom aktivering, rastning eller annan sysselsättning (allmänt råd till 1 kap. 17 § L102). Begränsad social kontakt är stressande för hunden och kan medföra att den blir understimulerad och utvecklar beteendeförändringar så som att den drar sig undan, blir inaktiv, utvecklar stereotypier, skäller i större utsträckning (Hetts *et al.* 1992; Wells & Hepper, 1998; Beerda *et al.*, 1999a; Wells, 2004) och får fysiologiska stressreaktioner som förhöjda kortisolvärden (Beerda *et al.*, 1999b). Hundar som lämnas ensamma större delen av dagen kan löpa större risk att utveckla separationsproblem, jämfört med hundar som har sällskap av andra hundar och/eller människor flera timmar om dagen (Lund & Jørgensen, 1999; Stafford, 2007).

Hunden ska varje dag utfodras foder av god kvalitet. Fodret ska garantera att hunden får en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel för att undvika att den blir över- eller underviktig. Om flera hundar ska utfodras tillsammans måste alla ges möjlighet att äta i lugn och ro, utan att de störs av de andra individerna (1 kap. 18 § L102). Om hunden vistas inomhus ska den ha fri tillgång till dricksvatten. Vistas hunden permanent i rastgård måste den få ljummet vatten minst två gånger per dygn då utomhustemperaturen går under noll. Vattnet ska ges på ett sådant sätt att det inte omedelbart fryser, om det inte finns tillgång till vatten från frostfri vattenautomat eller liknande (2 kap. 7 § L102).

Hunden får inte bindas inomhus och får heller inte hållas uppbunden permanent utomhus, detta gäller även vid användning av löplina. Vid tillfällig uppbinding får hunden endast hållas bunden i två timmar per dygn och på ett sådant sätt att den inte utsätts för någon skaderisk. Valpar som är under 6 månader får endast hållas bundna kortare stunder (2 kap. 11 § L102). Hunden får inte bindas vid motorfordon, om inte en speciell uppbidningsanordning används. Anordningen ska vara utformad så att fordonet inte kan lämna platsen innan den har avlägsnats och hunden får heller inte rastas eller tränas med hjälp av bil (2 kap. 15 § L102). Munkorgar som är tättsittande och hindrar hunden från att hässa får endast användas tillfälligt. På valpar som är under 6 månader får munkorg endast användas tillfälligt oavsett utförande (2 kap. 14 § L102). Stackelhalsband, elhalsband och

osynliga elstängsel får inte användas på hund (2 kap. 13 § L102; 15 § djurskyddsförordning [1988:539]; 2 kap. 4 § L102). Ett stackelhalsband är ett halsband med taggar som är till för att skärpa verkan av halsbandet (2 kap. 14 § L102). Med osynliga elstängsel menas en nedgrävd ledning som utgör en gräns och när hunden passerar denna får den en elektrisk stöt via till exempel ett halsband med en mottagare som hunden bär (2 kap. 4 § L102).

Enligt 2 och 3 §§ i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter ska hundar vara märkta och ägarregistrerade så att de kan identifieras. Märkningen ska ske med mikrochip eller tatuering (3 § förordning [2007:1240] om tillsyn över hundar) och hunden ska vara märkt och registrerad (1) innan den uppnått 4 månaders ålder; (2) inom fyra veckor efter genomfört köp, om hunden har köpts efter 3 månaders ålder och föregående ägare inte har märkt och registrerat hunden; eller (3) inom fyra veckor från införseln, om hunden förs in i landet efter 3 månaders ålder och inte är märkt och registrerad (2 § SFS 2007:1240). Ägarregistreringen ska ske till Jordbruksverket som för landets centrala register, Centrala hundregistret (3 § SFS 2007:1150). Ägarbyte ska anmälas till registret, detta ska ske inom fyra veckor efter köpet. När hunden avlider ska det anmälas snarast möjligt till registret (5 § SFS 2007:1240).

Hunden ska hållas tillfredsställande ren och dess päls ska skötas (1 kap. 19 § L102) på ett sådant sätt att det inte uppkommer tovor. Tovig päls irriterar huden, under tovor kan eksem och infektioner uppstå och ohyra kan lättare få fäste där (J. Ripa, Skövde djurklinik, personligt meddelande, 24 maj 2011).

3.1.2. Utrymmen för hundar

Inredning och utrustning i de utrymmen som hunden vistas i får inte på något sätt utgöra en skaderisk för hunden utan ska vara försedd med lämpligt skydd (1 kap. 8 § L102). Om hunden hålls inomhus ska utrymmena vara isolerade och ventilerade så att de håller en temperatur och luftfuktighet som är lämplig för djuren som hålls där (1 kap. 6 § L102). Utrymmena ska vara försedda med fönster för att släppa in dagsljus (1 kap. 4 § L102). De ska även vara försedda med belysning som ska vara placerad och belysningsstyrkan reglerad och riktad så att de djur som vistas där inte utsätts för obehag (1 kap. 7 § L102). De rum och utrymmen där hunden vistas i ska vara anpassade till antalet djur som hålls där och samtliga djur ska samtidigt ha tillgång till en torr, ren och mjuk liggplats. Liggplatserna ska vara så pass stora att hundarna kan ligga ner i en naturlig ställning och de bör även ges möjlighet till att bädda (1 kap. 11 och 12 §§ L102 samt allmänt råd till §).

I rastgårdar ska hunden ha tillgång till platser som kan erbjuda både sol och skugga samt skydd mot vind och regn. För att undvika att marken blir sörjig under normala väderförhållanden ska den vara dränerad, underlaget måste också vara av sådant material att hunden kan gå på det obehindrat. Hålls hunden i rastgården längre än några timmar under dagen ska den ha tillgång till en koja om det saknas inomhusutrymme i anslutning till rastgården (1 kap. 15 § L102). Hundkojan ska vara isolerad och väl ventilerad och skyddad mot blåst, direkt solsken, nederbörd, kyla och fukt (2 kap. 5 § L102). Det ska också finnas en utsiktspost i form av en liggplast som är upphöjd från marken. Den ska vara minst 0,5 m hög och vara så stor att varje hund kan ligga ner i naturlig ställning (2 kap. 2 § L102). Vistas hunden permanent i rastgården ska den vara miljöberikad. Berikningen ska vara anpassad efter den hund som hålls i rastgården och ska vara säker och inte utsätta hunden för ökad skaderisk. Exempel på sådan berikning är siktbarriär i och mellan

rastgårdar, möjlighet att gräva, stolpar att markera på, hållbara leksaker och regelbunden ommöblering i rastgården (2 kap. 3 § L102).

Enligt 1 kap. 14 § L102 får hundar inte förvaras i bur utom vid följande tillfällen:

- Vid utställning, tävling och prov samt vid träning inför tävling. Då ska buret vara täckt på minst två sidor och hundarna ska rastas minst varannan timme
- De får förvaras i bur i samband med transport, förvaringen får dock inte överskrida tre timmar då fordonet står stilla
- De får förvaras i bur i samband med jakt i max 8 timmar per dygn om de rastas minst var tredje timme

3.1.3. Transport av hundar

Hundar ska transporteras på ett säkert sätt och får inte riskera att utsättas för skada eller lidande i samband med transporten (22 § SFS 1988:539). Vid transport ska transportmedlet vara lämpligt för ändamålet och ge hunden skydd mot värme och köld samt mot stötar, skavning och liknande (8 § SFS 1988:534). Om hunden transporteras i en behållare eller bur ska den vara utformad och placerad på ett sådant sätt att hunden får skugga och god ventilation (6 kap. 35 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd [SJVFS 2010:2] om transport av levande djur, saknr L5). Hundar får endast transporteras i personbilens bagageutrymme om tillsyn kan ske från personutrymmet under transportens gång. Åtgärder ska vidtas för att säkra hunden vid inbromsning, den bör därför transporteras i säkrad transportbur eller i särskilt anpassat säkerhetsbälte, som finns till hund, om den transporteras i fordonets personutrymme (6 kap. 3 § L5 samt allmänt råd till §).

Tänk även på:

- att hundar inte får förvaras permanent i ett transportmedel (6 kap. 37 § L5).
- att hundar inte får lämnas utan tillsyn i fordon då temperaturen i lastutrymmet kan befaras överstiga + 25 °C eller understiga -5°C (6 kap. 37 § L5).
- att vid transport ska hunden rastas och erbjudas vatten var sjätte timme och utfodras med högst 24 timmars intervall (6 kap. 37 § L5).
- att i behållare eller burar som används vid transport av hund i personbil ska varje hund ha minst följande utrymme enligt 6 kap. 8 § L5:
 - längd*: hundens längd från nospets till sittbensknöl när hunden står i normal ställning gånger 1,10
 - bredd*: hundens bröstbredd gånger 2,5. Hunden ska kunna ligga ned och vända sig obehindrat
 - höjd*: hundens höjd över hjässan i den ställning den är som högst. Takets längd får vara högst fem procent kortare än det angivna längdmåttet.
- att om flera hundar transporteras i en bur ska bredden för varje hund ökas med den största hundens bröstbredd (6 kap. 8 § L5).
- att tikar som löper ska transporteras åtskilda från hanhundar (6 kap. 38 § L5).
- att man inte får transportera hundar under de två veckorna närmast beräknad förlossning, hundvalpar som är yngre än en vecka eller hundar den första veckan efter förlossning (5 kap. 20 § L5) om det inte gäller brådskande transport av en skadad eller sjuk individ (9 § SFS 1988:534).

3.1.4. Om djurskyddslagstiftningen inte följs

Om djurskyddslagstiftningen inte följs kan kontrollmyndigheten, länsstyrelsens djurskyddsinspektörer eller polis, besluta om förelägganden och förbud. Länsstyrelsen kan fatta beslut om att omhänderta djur och meddela om förbud om att hålla och sköta djur (26, 29 och 31-34 §§ SFS 1988:534). Uppfylls inte djurskyddslagstiftningen kan djurägaren dömas till böter eller fängelse i högst två år, oavsett om det sker genom uppsåt eller oaktsamhet (36 § SFS 1988:534). Polismyndigheten kan, enligt lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, besluta att omhänderta en hund för att hindra att den orsakar skada eller avsevärd oangelägenhet (11 § SFS 2007:1150). Ägaren får inte ha tillgång till sin hund om den har omhändertagits. Polismyndigheten får dessutom efter utredning besluta att hunden ska säljas, skänkas bort eller, om hunden utgör en fara för människor eller djur eller om det finns andra särskilda skäl, avlivas (12 § SFS 2007:1150). Dock ska polismyndigheten besluta att omhändertagandet upphör om det inte längre finns skäl för omhändertagandet (13 § SFS 2007:1150). Vidare får polismyndigheten meddela förbud att ha hand om hund för den som allvarligt brister eller tidigare har brustit i tillsynen över en hund (15 § SFS 2007:1150).

4. ATT TÄNKA PÅ VID HUNDKÖP

När beslutet är taget om att köpa hund är det dags att bestämma sig för om man vill köpa en valp eller en vuxen hund, vilken ras och vilken individ man vill ha. Det finns påtagliga rasskillnader i storlek, utseende, färg och pälstyp (SKK, 2011) som är angelägna faktorer att tänka igenom när man ska välja en hund som passar bra till ens levnadsmiljö, livsstil och personlighet (Case, 2005). Det förekommer skillnader i beteende, både mellan individer och mellan olika raser (Svartberg & Forkman, 2002; Svartberg, 2006). Sådana skillnader har inom forskningen kallats för temperament och personlighet (Svartberg & Forkman, 2002; Taylor & Mills, 2006). Personlighet definieras som tankar, känslor och beteenden som är stabila över tid och mellan situationer och som särskiljer individer från varandra (Pervin & John, 1997). Det går inte att utläsa djurens tankar och känslor på ett vetenskapligt sätt, men genom att studera djurets beteende i olika situationer och vid olika tidpunkter kan en uppfattning av djurets personlighet skapas (Svartberg, 2003).

Hunden används idag inom många olika arbetsområden och möjligheten att kunna välja hund för en specifik funktion redan från ung ålder är önskvärt för både uppfödare, tränare (Taylor & Mills, 2006) och ägare. Det har tagits fram olika beteendetester för att kunna förutse hundens beteende i en annan liknande situation, vilka används för att kunna identifiera olika karaktärsdrag i hundens personlighet (Taylor & Mills, 2006). Beteendetest utvecklades från början för att bedöma hundars lämplighet till bland annat polis-, ledar-, terapi- eller assistanshundar och även för att välja ut lämpliga individer till avel (Willson & Sundgren, 1997a). Under de senaste 15 åren har intresset ökat för att utveckla test för att specifikt bestämma lämpligheten av hundar som sällskapsdjur (Taylor & Mills, 2006). Det är dock svårt att förutsäga en hunds framtida personlighet redan i valpstadiet eftersom den inte är stabil över tid i den unga åldern (Wilsson & Sundgren, 1998). Pålitligast resultat fås när hunden testas mellan ett och två års ålder eftersom individen då har mognat och beteenden är mer stabila över tid (Wilsson & Sundgren, 1998).

En hunds personlighet består av olika dimensioner, till exempel 'socialitet' och 'lekfullhet' (Svartberg & Forkman, 2002; Jones & Gosling, 2005). Svartbergs och Forkmans studie (2002) tyder på att vissa personlighetsdimensioner är generella för hunden som art och inte för en viss typ av hund. Även om vissa dimensioner i hundars personlighet kan hittas hos flera raser har det visats att det även förekommer skillnader mellan olika raser (Wilsson & Sundgren, 1997a; Svartberg, 2006; Notari & Goodwin, 2007; Duffy *et al.*, 2008; Turscán *et al.*, In press), så kallad rastypisk personlighet, men det finns också en stor variation inom raserna, genom de skillnader som förekommer mellan individer (Svartberg, 2006). Det är genom den selektiva aveln på hundar som människan har fått fram olika raser. Det förekommer till exempel stora rasskillnader i benägenhet och allvarlighet av aggression riktad mot olika mål (bekanta och obekanta människor och hundar) och i vilken grad aggression är associerad med rädsla (Duffy *et al.*, 2008). Den högsta graden av människoriktad aggression har hittats hos små raser, där även aggression tros vara lättare att tolerera än vad det är hos stora raser (Duffy *et al.*, 2008). Skillnader i beteenden mellan raser antas bero på deras skilda historia och vad de tidigare har använts till. Till exempel har det visat sig att terrierraserna, som tidigare använts till och selekterats för råttjakt, är mindre rädda och mer aggressiva än andra raser (Bradshaw *et al.*, 1996; Notari & Goodwin, 2007). Dock har många rasers funktion ändrats under det senaste århundradet, förr inriktades avel på specifika områden så som till exempel vallning, apportering av fågel och vakt (Clutton-Brock, 1995). Människans behov av hundarnas ursprungliga sysslor, till exempel boskapshantering och jakt, har minskat och har ersatts av andra nya funktioner, framförallt som sällskap. Istället för att selektera för en specifik funktion, har dagens avel inriktat sig mer och mer på att få fram en exteriör som tilltalar oss (Clutton-Brock, 1995). När hundens funktion och vår selektion förändrats kan det rastypiska beteendet ha påverkats till en viss del (Svartberg, 2006). Raser är idag ofta uppdelade i arbetande- och utställningslinjer, eller typer (Turscán *et al.*, In press). De individer som specifikt har avlats fram för utställning visar låg nivå av nyfikenhet, lekfullhet, aggressivitet och lågt intresse för främmande personer. De visar också en högre grad av social och icke-social rädsla (Svartberg, 2006). De hundar som däremot selekterats för arbete och användande i bruksprovssammanhang visade en annan personlighetstyp med högre aggressivitet och lekfullhet (Svartberg, 2006). Att det förekommer skillnader mellan linjer beror på skilda avelsmål som uppstått mellan uppfödare inom de olika användningsområdena. I linjer för arbetande hundar spelar prestationsförmågan större roll inom aveln än vad den gör för utställningslinjerna (Turscán *et al.*, In press).

Utvecklingen av ett beteende påverkas av både gener och miljöfaktorer. Genetiska faktorer medför anlag för den individuella hunden att bete sig på ett visst sätt (Wilsson & Sundgren, 1997b; Serpell, 1987) medan miljöfaktorer och tidigare erfarenheter medverkar i formandet av individens faktiska beteende och avgör om och hur beteendet visas (Serpell, 1987; Appleby *et al.*, 2002; Kubinyi *et al.*, 2009).

5. NÄR HUNDEN KOMMIT HEM

När valpen kommer till sitt nya hem går den igenom en känslig period som är viktig för den fortsatta utvecklingen av individens beteende (Battaglia, 2009). Under socialiseringsperioden, från vecka tre till vecka tretton (Scott, 1962; Freedman *et al.*, 1961), är det lättare för valpen att forma sociala band, även till människor och andra arter,

än senare i livet då detta tar längre tid (Scott, 1962). Beteendet för varje individ beror på dess individuella inlärningsmöjligheter (Appleby *et al.*, 2002). Valpar som inte har fått möjlighet att uppleva vissa typer av stimuli under deras socialiseringsperiod har större sannolikhet att utveckla en rädslerespons till dessa stimuli som vuxna som kan yttra sig i undvikande beteende eller defensiv aggression (Appleby *et al.*, 2002). Valpar som får begränsad kontakt med andra hundar kan utveckla asociala beteenden mot andra hundar (Fox & Stelzner, 1967).

Den juvenila perioden börjar när socialiseringsperioden slutar och sträcker sig fram till könsmodnhet (Markwell & Thorne, 1987) som inträffar vid 6-16 månader för tikar och 10-12 månader för hanar, beroende på ras och storlek (Case, 2005). Hundens generella inlärningsförmåga är fullt utvecklad runt fyra månaders ålder (Markwell & Thorne, 1987). Den juvenila perioden är av betydelse för hundens fortsatta respons inför framtida stimuli och erbjudandet av en rik social och stimulerande fysisk miljö, från både uppfödare och ägare, under de första sex månaderna i hundens liv minskar risken för rädslerelaterade beteendeproblem (Appleby *et al.*, 2002). En bra socialisering bör utföras fram tills hunden är sex till åtta månader gammal för att minska risken för att en regression sker hos unghunden (Woolpy & Ginsburg, 1967; Serpell & Jagoe, 1995).

5.1. Träning

Hundar är skickliga på att läsa människans kroppsspråk och ansiktsmimik (Gácsi *et al.*, 2004; Soprani *et al.*, 2001). De är också känsliga för var människor lägger sin uppmärksamhet, hundar uppfattar och skiljer på om uppmärksamheten läggs på dem eller på något annat när de blir tillsagda att utföra ett kommando (Virányi *et al.*, 2004; Schwab & Huber, 2006). Var ägaren lägger sin uppmärksamhet när de ger ett kommando påverkar hundens beteende och kan avgöra om hunden kommer att lyda kommandot eller inte (Schwab & Huber, 2006). Hundar förstår inte ord på samma sätt som människan (Braem & Mills, 2010), men kan urskilja mänskliga verbala signaler (Fukuzawa *et al.*, 2005). Detta påverkas dock av bekantskapen med den verbala informationen i både den verbala och det geografiska sammanhanget (Braem & Mills, 2010). Ett kommando består av både verbala och icke-verbala signaler och personens kroppshållning, mimik, rörelse och ögonkontakt med hunden är relevant i den respons man vill få fram (Fukuzawa *et al.*, 2005). Även om hundar kan generalisera ett kommando från en signalerare till en annan, till exempel från ägaren till en annan person som ger samma kommando (Miklósi *et al.*, 1998), har de svårare att generalisera ett kommando från en plats till en annan vilket verkar kräva erfarenhet (Braem & Mills, 2010). Det är därför viktigt att generalisera träningen av ett inlärt kommando i flera olika miljöer och situationer (Braem & Mills, 2010).

Flera studier visar att hundar vars ägare engagerar sig i träningsaktiviteter är mindre olydiga och uppvisar mindre risk för utvecklandet av beteenden som är potentiellt problematiska för ägaren (Clark & Boyer, 1993; Jagoe & Serpell, 1996; Bennett & Rohlf, 2007), men det räcker inte att enbart delta i formella träningsklasser (Bennett & Rohlf, 2007). Det har också visats att hundar som tränas är vänligare/mindre aggressiva mot främmande och bekanta personer och andra hundar, visar mindre nervositet och visar liten sannolikhet till utvecklande av överdrivet skällande (Bennett & Rohlf, 2007). Att börja träna hunden i tidig ålder ökar dess självförtroende och nervstabilitet (Fuchs *et al.*, 2005). Hundar som tränats med belöningar för önskvärda beteenden visar bättre gensvar på lydadsövningar än hundar som huvudsakligen tränats med bestraffning (Hiby *et al.*,

2004). Belöningsbaserade träningsmetoder minskar förekomsten av problematiska beteenden (Hiby *et al.*, 2004; Blackwell *et al.*, 2008) och ökar hundens motivation vilket även höjer dess förmåga att lära sig en ny uppgift (Rooney & Cowan, In press). Användande av bestraffningsbaserade/aversiva träningsmetoder har setts orsaka stress (Beerda *et al.*, 1998; Schalke *et al.*, 2007), rädsla (Schilder & van der Borg, 2004; Herron *et al.*, 2009), smärta (Schilder & van der Borg, 2004), aggression riktad mot både människor och andra hundar (Roll & Unshelm, 1997; Herron *et al.*, 2009; Arhant *et al.*, 2010), ökad lättretlighet (Arhant *et al.*, 2010) och ökad risk för problematiska beteenden (Hiby *et al.*, 2004; Blackwell *et al.*, 2008). Det har också visats att om ägaren använder sig av en kombination av positiv förstärkning och bestraffning och är inkonsekvent med hur detta används kan det resultera i ångest eller konflikt hos hunden som senare kan uttryckas som problematiska beteenden (Hiby *et al.*, 2004; Blackwell *et al.*, 2008).

Träning hjälper till att bygga upp och stärka relationen mellan ägare och hund (Clark & Boyer, 1993; Patronek *et al.*, 1996). Relationen förbättras också då ägaren spenderar tid tillsammans, aktiverar och leker med hunden (Rooney *et al.*, 2000; Lefebvre *et al.*, 2007; Kubinyi *et al.*, 2009) och påverkar hundens lydnad på ett positivt sätt (Clark & Boyer, 1993; Lefebvre *et al.*, 2007; Rooney & Cowan, In press). Det har även visats att hundarna upplevs som lugnare, mer träningsbara och mer sociala än de hos ägare som spenderar mindre tid med sina hundar (Kubinyi *et al.*, 2009).

6. PROBLEM SOM KAN UPPSTÅ

Det ställs stora krav på hunden i dagens samhälle, hunden ska klara av den stress som förekommer i det dagliga livet och bete sig på ett sätt som är acceptabelt för samhället (Gazzano *et al.*, 2008) vilket kan resultera i att det uppstår problem i form av problematiska eller oönskade beteenden hos hunden (Wells & Hepper, 2000; Blackwell *et al.*, 2008). Beteenden som kan ses som oönskade eller problematiska för hundägaren är omfattande i hundpopulationen (Wells & Hepper, 2000; Hiby *et al.*, 2004; Blackwell *et al.*, 2008) och är, internationellt, en av de främsta orsakerna bakom övergivning, omplacering och avlivning av hundar (Wells & Hepper, 2000; New *et al.*, 2000). Faktorer som bidrar till uppkomsten av oönskade eller problematiska beteenden kan vara många (Jagoe & Serpell, 1996; Beerda *et al.*, 1997; Bennett & Rohlf, 2007). Tidigare erfarenhet av hundägandeskap har setts påverka förekomsten av problematiska beteenden, hundar till förstagångsägare visade i en studie av Jagoe & Serpell (1996) högre grad av vissa typer av beteendeproblem. Även ägarens anledning till att köpa hund påverkar förekomsten av vissa problematiska beteenden (Jagoe & Serpell, 1996). Ägarnas attityd, förväntningar, beteende och uppförande kan påverka hundens beteende som i sin tur kan avgöra om ägarna lämnar ifrån sig den eller inte på grund av olika upplevda problem (Bennett & Rohlf, 2007; Stafford, 2007; Rooney & Cowan, In press). Stress är också en faktor som kan påverka hunden både fysiologiskt och beteendemässigt (Beerda *et al.*, 1997), beteenden som kan uppkomma på grund av stress är ökad vokalisering och beteenden som associeras med rädsla och underkastelse (nosslickande och sänkt kroppsställning) (Beerda *et al.*, 1997). Mer allvarlig stress kan medföra att hunden utför värmereglerande beteenden (ökad salivproduktion, flämtande och minskad urinutsöndring) och utvecklar stereotypier (Beerda *et al.*, 1997). Vanligt förekommande stereotypier hos hund är svansjagning, hopp mot vägg och flanksugning (Hubrecht *et al.*, 1992). Stress kan även försämra immunförsvaret vilket leder

till ökad infektionskänslighet hos hunden (Datz, 2010) och höga nivåer av stress under lång tid minskar djurets inlärningsförmåga (Mendl, 1999).

De vanligaste orsakerna till att hundar omplaceras är ägarrelaterade följt av att ägaren upplever något problem med hundens beteende eller att hunden kräver för mycket tid eller ansvar (Marston *et al.*, 2004). De ägarrelaterade orsakerna som är vanligast är flytt, tidsbrist, ändrat hälsotillstånd hos ägaren/familjen, personliga och ekonomiska skäl (Marston *et al.*, 2004). Beteenden som vanligen resulterar i omplacering av hunden är att hunden är för aktiv, rymmer, skäller för mycket, jagar och förstör saker (Marston *et al.*, 2004). I en studie av Wells & Hepper (2000) angav många av de personer som köpt hund från djurhem att deras hund visade beteenden som de ansåg vara oönskade inom den första månaden efter hundens hemkomst. De främsta beteendena som rapporterades i denna studie som icke önskvärda eller problematiska var att hunden uppvisade rädsla, var för aktiv, destruktivitet, olämplig urinering, att hunden äter avföring, skäller mycket, aggression riktad mot andra hundar eller människor och sexuella problem (Wells & Hepper, 2000). Vuxna hundar upplevdes visa mer aggression mot andra hundar än juvenila individer och valpar, medan juvenila individer upplevdes som mer aktiva och vokaliserande (Wells & Hepper, 2000). Vad som anses som ett önskat eller problematiskt beteende är olika utifrån betraktarens ögon. Inte alla beteenden som är potentiellt oönskade anses som problem av alla ägare men kan uppfattas som problematiska av andra (Hiby *et al.*, 2004). De vanligaste oönskade beteendena är associerade med uppmärksamhetssökande som oftast tolereras och ibland även uppmuntras av ägare (Blackwell *et al.*, 2008).

När valpen kommer till sin nya ägare måste den bilda nya sociala band och det är normalt med en viss reaktion på separationen från tiken och kullsyskonen (Schwartz, 2003). Därför är det vanligt att valpen upplever stress när den kommer till ett nytt hem (Schwartz, 2003; Cannas *et al.*, 2010). Ensamhetstränas inte valpen och lär sig att hantera situationen när den är ensam hemma eller om träningen inte görs på rätt sätt kan ett beroende till ägaren skapas som inte är nyttigt för hunden. Hundägare kan omedvetet förstärka detta beroende genom att inte vilja lämna den lilla valpen ensam hemma (Schwartz, 2003). Detta kan resultera i att separationsångest utvecklas hos individen. Separationsångest beror på att hunden upplever en frustration som är relaterad till beroendeförhållandet till ägaren och beror inte på olydnad eller uttråkning (Lund & Jørgensen, 1999). Frustrationen kan i sin tur leda till känslösvall, ökad rädsla och behärskningsbrist av lek och predatoriska beteenden som leder till destruktivt beteende (Lund & Jørgensen, 1999). Separationsångest kan visas genom destruktiva beteenden och/eller som vokalisering där skall orsakas av känslösvall medan yl och gnyenden av rädsla (Lund & Jørgensen, 1999). Andra faktorer som kan bidra till att separationsångest utvecklas är tidigare upplevda traumatiska separationer, om ägaren utför en överdriven hälsning vid hemkomst eller utdraget avsked, förändringar i ägarens rutiner och omplacering till nytt hem (Schwartz, 2003).

7. DISKUSSION

Innan beslutet tas om att köpa hund behöver flera aspekter tänkas igenom till exempel att man har den tid, engagemang och ork som det krävs för att äga en hund. Även ekonomin bör funderas igenom då det kostar en del att äga hund, både inköpet av hunden, försäkring, foder, utrustning, veterinärbesök och kurser med mera. Innan hundköpet genomförs bör

även livssituationen för de närmaste åren tänkas igenom då hunden troligen och förhoppningsvis kommer att leva länge.

Sveriges djurskyddslagstiftning är utformad för att se till hundens behov och välfärd i samhället. Hundägare är skyldiga att känna till lagstiftningen och vad det krävs av dem vid hållande av hund, det är av stor vikt att denna känns till och följs. Om hundägare inte känner till eller följer lagstiftningen kan det påverka hundens välfärd på ett negativt sätt. Det är till exempel inte alltid det tänks på att hunden inte får förvaras i bur förutom vid särskilda tillfällen (1 kap. 14 § L102), inte får bindas mer än tillfälligt utomhus (2 kap. 11 § L102) eller att hunden inte får lämnas i bilen utan tillsyn under varma dagar (6 kap. 37 § L5). Det är inte heller alltid det tänks på att en hund inte bör vara ensam för många timmar om dagen och att detta kan påverka både hundens välfärd och beteende. För att försäkra sig om att alla hundägare känner till djurskyddslagstiftningen som gäller för hållande av hund behöver informationen om denna finnas mer lättillgänglig för hundägarna.

När det är bestämt att det ska köpas en hund finns det andra aspekter som det ska tänkas på, så som val av ras och om det ska vara en valp eller en vuxen hund. Vid val av ras bör det första som beslutas vara om det ska bli en renrasig hund eller en blandras. En fördel med att välja en renrasig hund är att ägaren vet vilken storlek valpen kommer att få som vuxen, den rastypiska personligheten och vilka behov hunden kommer att ha beroende på vad det är för typ av hund (vallhund, jakthund etc.). Renrasiga hundar avlas även efter fasta avelsmål och uppfödaren kan sin ras och den linje som används och kan därför komma med värdefull information till potentiella ägare. En nackdel är att många renrasiga hundar idag har ärftliga rastypiska sjukdomar och defekter (Asher *et al.*, 2009). Det är därför väsentligt att ta reda på vilka rastypiska sjukdomar som förekommer hos den ras som är intressant eftersom det kan komma att behöva läggas ner pengar på ytterligare veterinärvård någon gång under hundens liv. Det är också en fördel att veta vilka defekter och sjukdomar som kan förekomma hos rasen om det är planerat att hunden ska användas till specifika ändamål, till exempel bruksarbete av något slag. Ett alternativ till en renrasig hund kan vara en blandras, bland annat om man som ägare vill ha karaktärer från flera raser. Det kan dock vara svårt att förutsäga hundens fullvuxna storlek och personlighet, eftersom det inte finns en direkt rastypisk personlighet, vid köp av en blandrasvalp. Det bör även tänkas på vilken storlek på hunden och vilken typ av hund som passar in i ens livsstil och situation. Brukshundstyper kräver till exempel mer fysisk aktivering och mental stimulering. Även rasens pälstyp är en viktig faktor vid valet av ras. Ägaren måste vara beredd att lägga ner tid eller pengar på den pälsvård som vissa raser kräver för att hålla pälsen ren och tovfri, vissa måste även klippas eller trimmas, om det väljs någon av dessa raser.

Det finns stora variationer i beteende mellan olika raser och rastyper (Svartberg, 2006) vilka kräver olika behov från ägaren. Därför är det väsentligt att veta hur de raser som är intressanta generellt är till sättet och vad de har för behov. Den blivande hundägaren bör därför läsa på om de raser som är av intresse, kolla hos rasklubbarna, prata med uppfödare och ägare som har raserna/rasen för att få en uppfattning om hur rasen är. Det är även en fördel för den blivande ägaren att träffa individer från samma ras och interagera med dem för att se om rasen kan tänkas passa in i personens livssituation och att hundens behov kan tillgodoses. Eftersom miljön hunden lever i och dess livserfarenhet påverkar hundens personlighet (Appleby *et al.*, 2002; Kubinyi *et al.*, 2009) är det svårt att veta hur valpen kommer att bli som vuxen. Men eftersom det även finns genetiska faktorer medverkande

hos individens personlighet (Wilsson & Sundgren, 1997b; Serpell, 1987) är det bra att träffa och interagera med potentiella valpars föräldrar för att få en uppfattning om vilken typ av hund som köps. När rasen är bestämd bör flera uppfödare kontaktas. Den första tiden hos uppfödaren har en stor inverkan på valpens fortsatta utveckling (Fox & Stelzner, 1967; Markwell & Thorne, 1987). Det är därför viktigt att ta reda på hur valparna har fötts upp, i vilken miljö och vad de får för erfarenheter under tiden de fortfarande är kvar hos uppfödaren. Då det även finns skillnader mellan linjer inom en ras (Svartberg, 2006) är det viktigt att fundera på vad hunden ska användas till innan köpet genomförs.

Köp av valp kan tidigast utföras då valpen är 8 veckor gammal (2 kap. 18 § L102). Valpen kommer då till sitt nya hem under en period där den är som mest mottaglig för nya stimuli och har lättare för att forma sociala band (Scott, 1962; Markwell & Thorne, 1987). Valpens fullständiga beteendemönster har inte etablerats än (Wilsson & Sundgren, 1998), vilket ger ägaren möjlighet att träna valpen och förebygga eventuella framtida problem som kan uppstå. Detta kräver dock mer arbete och det är oklart hur valpen kommer att bli som vuxen. En valp kräver mycket mer tid vad gäller skötsel, utfodringsschema och träning, den ska bland annat tränas till att bli rumsren och uppfostas. Ett alternativ är att köpa en unghund eller en vuxen hund. Det finns många unghundar och vuxna hundar som söker nya hem, från både omplaceringsorganisationer, privatpersoner och uppfödare (Larsson, 2009). Det finns många fördelar med att köpa en vuxen hund. I de flesta fall är en vuxen hund redan rumsren och kan ha fått grundträning av den förra ägaren. Om detta är fallet är det inledande tidsengagemanget mindre än vad det är med en valp. Eftersom unghundsperioden är över är en vuxen hund oftast ett lämpligare val när det finns små barn i familjen (Case, 2005). Personligheten hos en vuxen individ har redan formats och stabiliserats (Wilsson & Sundgren, 1998) och den blivande ägaren vet hur hunden är till sättet och beteendet och vet i större utsträckning vilken individ som fås. En nackdel kan vara att vissa vuxna hundar redan kan ha utvecklat vissa problembeteenden (Wells & Hepper, 2000) som är väl etablerade och kan vara svåra att modifiera, speciellt om hundens bakgrund är okänd (Case, 2005). Till dessa individer kan det krävas mer tid, konsekvens och tålamod i träning. Dock behöver ett beteende som anses som problematiskt av den ägare som säljer hunden inte uppfattas på samma sätt av den nya ägaren (Hiby *et al.*, 2004).

Väljs det att köpa en vuxen hund istället för valp bör den blivande ägaren träffa den aktuella hunden några gånger innan för att se hur den är och om den kan passa in i personens liv. Därefter kan hunden tas hem på prov några dagar för att se hur allt fungerar och om hunden trivs. Efter utförd köp räcker det inte att endast ha hunden några veckor och sedan lämna tillbaka den eftersom det är stressande för hunden att komma till ett nytt hem (Schwartz, 2003). Under den första månaden efter köpet av en omplaceringshund kan det hända att den nya ägaren upplever att hunden uppvisar vissa oönskade beteenden (Wells & Hepper, 2000), men detta kan bland annat bero på den upplevda stressen (Beerda *et al.*, 1997) efter flytten. För att minska risken för återlämning av hunden bör ägaren träna med hunden (Patronek *et al.*, 1996; Diesel *et al.*, 2008). Träningen hjälper också till att bygga upp och stärka relationen till hunden och hjälper den att anpassa sig till dess nya familj och miljön som den kommit till (Patronek *et al.*, 1996; Marston & Bennet, 2003; Diesel *et al.*, 2008).

När valpen har kommit hem och den har gjort sig hemmastadd behöver den tränas i att lämnas ensam för att minska risken att den utvecklar separationsångest eller andra liknande problem när den väl lämnas ensam (Schwartz, 2003). Det är även viktigt att valpen

socialiseras och får uppleva alla stimuli som ägaren förväntar sig att den ska klara av i framtiden (Appleby *et al.*, 2002). Genom att delta i kurser som till exempel valpkurs och allmänlydnadskurs fås professionell hjälp med hur valpen bör tränas. Detta kan leda till bättre lydnad hos hunden (Seksel *et al.*, 1999) men det räcker inte att endast delta i dessa formella kurser för att förebygga eventuella framtida problematiska beteenden hos hunden (Bennett & Rohlf, 2007; Blackwell *et al.*, 2008). Detta kan bland annat bero på att lydnadsträningen med hunden måste hållas igång för att hunden inte ska glömma bort kommandon. Att gå på valpkurs minskar också valpens framtida reaktion på andra hundar utanför hushållet (Blackwell *et al.*, 2008). Deltagande i valpkurser kan tillhandahålla fler möjligheter till sociala interaktioner med andra hundar och underlätta utvecklandet av lämplig social kommunikation med okända hundar (Blackwell *et al.*, 2008).

Hunden är duktig på att läsa det mänskliga kroppsspråket och kan även lära sig att urskilja människans verbala signaler (Gácsi *et al.*, 2004; Fukuzawa *et al.*, 2005) vilket är användbart vid träning av hunden. Det är dock viktigt att komma ihåg att kommandona måste tränas in och generaliseras i olika miljöer och situationer (Braem & Mills, 2010) för att hunden ska kunna lära sig vad kommandot betyder. Eftersom även människans kroppsspråk och mimik har en betydelsefull del i den respons som vill uppnås med kommandot som ges till hunden (Fukuzawa *et al.*, 2005), kan det vara bra att vara medveten på vilka kroppsliga signaler som sänds ut till hunden i samband med det verbala kommandot. Detta kan minska risken för att ägaren upplever hunden som olydig, vilket i sig kan bero på uppstådda missförstånd i form av att ägaren sänt ut två skilda kommandon till hunden. Träningsskolorna som används för att uppfostra och träna hunden kan påverka både hunden och hundens relation till ägaren. Träning som baseras på belöningar för önskat beteende är bättre för hundens välfärd jämfört med bestraffningar för oönskat beteende som kan leda till bland annat stress och rädsla hos hunden (Beerda *et al.*, 1998; Schilder & van der Borg, 2004). Det är även bättre för ägarens relation till hunden då denna förbättras genom positiva interaktioner. Träning med bestraffningar kan istället försämra relationen mellan ägaren och hunden genom att hunden kan förknippa ägaren med bland annat obehag och smärta (Schilder & van der Borg, 2004). Användandet av träningsmetoder bör vara konsekvent eftersom en inkonsekvent användning av både positiv förstärkning och bestraffning kan vara förvirrande för hunden (Hiby *et al.*, 2004; Blackwell *et al.*, 2008). Genom att vara konsekvent i träningen kan antalet beteenden hos hunden som ägaren anser som problematiska minskas.

Ägarens beteende, förväntningar och attityd till hunden har en betydande del i hur hunden beter sig och för ägarens relation till hunden (Serpell, 1996; Bennett & Rohlf, 2007), både i vardagen och vid träning. Hundens beteende kan även påverkas eller förstärkas av något som ägaren gör omedvetet, som till exempel överdriven hälsning vid hemkomst eller att ägaren beter sig på ett visst sätt i en oväntad situation som uppkommer med hunden. Eftersom hundens tidigare erfarenheter påverkar dess beteende (Appleby *et al.*, 2002; Kubinyi *et al.*, 2009) är det av stor vikt att ägaren tänker på hur han själv beter sig mot hunden för att förebygga att problem uppkommer mellan ägaren och hunden. Orsaken till och syftet med att äga en hund bör överrensstämma med valet av ras. Då de olika raserna har olika behov och egenskaper kan det leda till olika upplevda problem med hunden om den inte lever upp till de förväntningar ägaren har på hur de vill att deras hund ska vara (Jagoe & Sarpell, 1996). Till exempel, om ägaren vill ha en hund främst för sällskap och inte är direkt intresserad av att aktivera hunden i större utsträckning och köper exempelvis en jakthund eller vallhund, är det större risk att ägaren kommer att uppleva problem med

hunden. Detta kan påverka hundens relation till sin ägare och bandet dem emellan kan försvagas när hunden inte lever upp till förväntningarna (Serpell, 1996).

Framtida forskning behövs om hundens juvenila period och dess inverkan på hundens beteendeutveckling då det inte finns så mycket forskat inom detta område. Forskningen som finns för faktorer och orsaker för omplacering av hundar är gjord i andra länder och det inte säkert att dessa helt stämmer in på Sverige. De länder där denna forskning är gjord har andra förutsättningar än Sverige med bland annat fler djurhem och omplaceringsorganisationer som tar emot hundar. Dessutom kan det finnas kulturskillnader som kan påverka förekomsten av omplaceringar av hundar. Det är därför väsentligt att titta på hur det ser ut i Sverige, vilka faktorer det är som resulterar i omplacering av hundar och vilka beteenden som hundägare ser som problematiska, för att kunna förebygga att omplaceringar sker. Det finns mycket forskat på hundars personlighet, både individuella och rastypiska personligheter (Svartberg & Forkman, 2002; Svartberg, 2006; Duffy *et al.*, 2008), men denna forskning är inte åtkomlig för gemene man. Det vore bra om denna forskning gjordes mer åtkomlig och användbar för personer som funderar på att köpa hund för att kunna användas vid till exempel val av valpens föräldrar eller vid adoption av hund.

De studier som gjorts på personlighet hos hundar har fått fram olika många personlighetsdimensioner och benämner dessa olika. Personlighet hos hundar har undersökts med olika metoder, med allt från beteendestudier där man tittar på hundens beteende (Wilsson & Sundgren, 1997a; Svartberg & Forkman, 2002; Svartberg, 2006) till enkätbaserade studier där ägarna får fylla i enkäter om hundens beteende (Hsu & Serpell, 2003; Svartberg, 2005; Duffy *et al.*, 2008). Olika benämningar har använts på liknande/snarlika beteenden som har ingått i de olika studierna (Jones & Gosling, 2005) vilket kan göra det svårt att direkt jämföra studierna med varandra. Genom att jämföra beteendestudier med enkätstudier där ägarna får svara på frågor om sin egen hund kan man se om personlighetsdimensionerna förekommer i hundens vardag.

En fördel med den använda metoden i detta arbete är att det har fått en sammanställning på vad en blivande hundägare bör tänka på vid ett hundköp och att ha fått detta vetenskapligt underbyggt. En nackdel är att det har varit ett brett område vilket har gjort att många områden endast har berörts på en övergripande nivå. Ett intressant komplement till detta arbete hade varit att göra en enkätundersökning för att se hur blivande hundägare väljer hund, vad orsaken till att äga hund är och om de känner till, och i så fall i hur stor utsträckning, djurskyddslagstiftningen som gäller för hund.

Detta arbete är riktat till personer som funderar på att köpa hund och kan tillämpas genom att fungera som en handbok i vad den blivande hundägaren bör tänka på vid ett eventuellt köp av hund och hur ägaren kan få en bra relation till hunden. Den blivande hundägaren blir insatt i den djurskyddslagstiftning som gäller vid hållande av hund redan innan köpet genomförs vilket kan förbättra hundens välfärd. Om hundköpen tänks igenom ordentligt innan de genomförs och de blivande hundägarna är införstådda vad det innebär att äga en hund minskar riskerna för fallerande relationer mellan ägare och hundar. Det skulle även kunna minska risken för att hundägare upplever problem med hundarna och deras beteenden vilket troligtvis skulle minska förekomsten av antalet omplaceringshundar. Detta kan resultera i bättre välfärd åt både hund och ägare.

8. SLUTSATS

Det är många faktorer som behöver tänkas igenom innan ett hundköp genomförs. Den blivande hundägaren bör vara införstådd i vad hundägandet innebär. Personens livssituation och ekonomi behöver tänkas igenom då en hund vanligtvis lever länge och kostar mycket pengar under sin livstid. Hundägaren har även skyldighet att känna till djurskyddslagen, vad den innebär samt följa den. Orsaken till och syftet med att äga en hund bör stämma överens med valet av ras för att ägaren ska kunna tillgodose hundens behov och minska risken för att problem uppstår med hunden. Genom att spendera mycket tid med hunden, t.ex. genom aktivering, lek och träning, kan en förbättrad relation till hunden skapas, vilket minskar risken för beteendeproblem hos hunden samt ger goda förutsättningar för en lång och bra relation mellan ägare och hund.

TACK

Jag vill tacka min handledare Christina Lindqvist som har stöttat och hjälpt mig under arbetets gång. Jag vill även tacka Frida Lundmark som har hjälpt mig med mina frågor gällande djurskyddslagstiftningen. Ett stort tack till alla kurskamrater för stöd och inspiration under stressiga och ångestfulla dagar under arbetets gång.

REFERENSER

- Appleby, D. L., Bradshaw, J. W. S., Casey R. A. 2002. Relationship between aggressive and avoidance behaviour by dogs and their experience in the first six months of life. *Veterinary Record*. 150, 434-438
- Arhant, C., Bubna-Littitz, H., Bartels, A., Futschik, A., Troxler, J., 2010. Behaviour of smaller and larger dogs: effects of training methods, inconsistency of owner behaviour and level of engagement in activities with the dog. *Applied Animal Behaviour Science*. 123, 131-142
- Asher, L., Diesel, G, Summers, J. F., McGreevy, P. D., Collins, L. M. 2009. Inherited defects in pedigree dogs. Part 1: Disorders related to breed standards. *The Veterinary Journal*. 182, 402-411
- Battaglia, C. L. 2009. Periods of early development and the effects of stimulation and social experiences in the canine. *Journal of Veterinary Behavior*. 4, 203-210
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., van Hooff, J.A.R.A.M., de Vries, H.W., 1997. Manifestations of chronic and acute stress in dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 52, 307-319
- Beerda, B., Schilder, M. B. H., van Hooff J.A.R.A.M., de Vries, H.W., Mol, J.A. 1998. Behavioural, saliva cortisol and heart rate responses to different types of stimuli in dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 58, 365-381
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., Van Hoof, J.A.R.A.M., De Vries, H.W., Mol, J.A., 1999a. Chronic stress in dogs subjected to social and spatial restriction. I. Behavioral responses. *Physiol. Behav*. 66, 233-242.
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., Bernadina, W., Van Hoof, J.A.R.A.M., De Vries, H.W., Mol, J.A., 1999b. Chronic stress in dogs subjected to social and spatial restriction. II. Hormonal and Immunological Responses. *Physiol. Behav*. 66, 243-254.
- Bennett, P.C., Rohlf, V.I. 2007. Owner-companion dog interactions: Relationships between demographic variables, potentially problematic behaviours, training and shared activities. *Applied Animal Behaviours Science*. 102, 65-84
- Blackwell, E.J., Twells, C., Seawright, A., Casey, R. A. 2008. The relationship between training methods and the occurrence of behavior problems, as reported by owners, in a population of domestic dogs. *Journal of Veterinary Behavior*. 3, 207-217
- Bradshaw, J.W.S., Goodwin, D., Lea, A.M., Whitehead, S.L., 1996. Behavioural characteristics of pure-bred dogs in the United Kingdom. *Veterinary Record*. 138, 465-468
- Braem, M.D., Mills, D.S. 2010. Factors affecting response of dogs to obedience instruction: A field and experimental study *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 47-55
- Cannas, S., Frank, D., Minero, M., Godbout, M., Palestrini, C. 2010. Puppy behavior when left home alone: Changes during the first few months after adoption. *Journal of Veterinary Behavior*. 5, 94-100
- Case, L. P. 2005. *The dog: its behavior, nutrition, & health*. 2 edition. Ames, Blackwell Publishing
- Cavanaugh, L. A., Leonard, H. A., Scammon, D. L. 2008. A tail of two personalities: How canine companions shape relationships and well-being. *Journal of Business Research*. 61, 469-479
- Clark, G. I., Boyer, W. N. 1993. The effects of dog obedience training and behavioural counseling upon the human-canine relationship. *Applied Animal Behaviour Science*. 37, 147-159

- Clutton-Brock, J. 1995. Origins of the Dog: domestication and early history. In: The domestic dog: its evolution, behaviour and interactions with people (Ed. J. Serpell). Cambridge, Cambridge University Press
- Cohn, J. 1997. How wild wolves became domestic dog. *Bioscience*. 47, 725-728
- Cutt, H. Giles-Corti, B., Knuiiman, M., Burke, V. 2007. Dog ownership, health and physical activity: A critical review of the literature. *Health & Place*. 13, 261-272
- Datz, C. A. 2010. Noninfectious causes of immunosuppression in dogs and cats. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 40, 459-467
- DeMello, L.R., 1999. The effect of the presence of a companion animal on physiological changes following the termination of cognitive stressors. *Psychology and Health* 14, 859-868
- Diesel, G., Pfeiffer, D. U., Brodbelt, D. 2008. Factors affecting the success of rehoming dogs in the UK during 2005. *Preventive Veterinary Medicine*. 84, 228-241
- Djurskyddslagen (1988:534)
- Djurskyddsförordningen (1988:539)
- Duffy, D. L., Hsu, Y., Serpell, J. A. 2008. Breed differences in canine aggression. *Applied Animal Behaviour Science*. 114, 441-460
- Fox, M. W., Stelzner, D. 1967. The effects of early experience on the development of inter and intraspecies social relationships in the dog. *Animal Behavior*. 15, 377-386
- Freedman, D. G., King, J. A., Elliot, O. 1961. Critical Period in the Social Development of Dogs. *Science*. 133, 1016-1017
- Fuchs, T., Gaillard, C., Gebhardt-Henrich, S., Ruefenacht, S., Steiger, A. 2005. External factors and reproducibility of the behaviour test in German shepherd dogs in Switzerland. *Applied Animal Behaviour Science* 94, 287-301
- Fukuzawa, M., Mills, D. S., Cooper, J. J. 2005. More than just a word: non-semantic command variables affect obedience in the domestic dog (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science*. 91, 129-141
- Förordning (2007:1240) om tillsyn över hundar
- Gácsi, M., Miklosi, A., Varga, O., Topal, J., Csanyi, V., 2004. Are readers of our face readers of our minds? Dogs (*Canis familiaris*) show situation-dependent recognition of human's attention. *Animal Cognition* 7, 144-153
- Gazzano, A., Mariti, C., Alvares, S., Cozzi, A., Tognetti, R., Sighieri, C. 2008. The prevention of undesirable behaviors in dogs: effectiveness of veterinary behaviorists' advice given to puppy owners. *Journal of Veterinary Behavior*. 3, 125-133
- Goodwin, D., Bradshaw, J. W. S., Wickens, S. M. 1997. Paedomorphosis affects agonistic visual signals of domestic dogs. *Animal Behaviour*. 53, 297-304
- Greer, K. A., Canterberry, S. C., Murphy, K. E. 2007. Statistical analysis regarding the effects of height and weight on life span of the domestic dog. *Research in Veterinary Science*. 82, 208-214
- Guy, N. C., Luescher, U. A., Dohoo, S. E., Spangler, E., Miller, J. B., Dohoo, I. R., Bate, L. A. 2001. A Case series of biting dogs: characteristics of the dogs, their behavior, and their victims. *Applied Animal Behaviour Science*. 74, 43-57
- Hare, B., Brown, M., Williamson, C., Tomasello, M. 2002. The domestication of social cognition in dogs. *Science*. 298, 1634-1636
- Herron, M. E., Shofer, F. S., Reisner, I. R. 2009. Survey of the use and outcome of confrontational and non-confrontational training methods in client-owned dogs showing undesired behaviors. *Applied Animal Behaviour Science*. 117, 47-54
- Hetts, S., Clark, J. D., Calpin, J. P., Arnold C. E., Mateo, J. M. 1992. Influence of housing conditions on beagle behavior. *Applied Animal Behaviour Science*. 34, 137-155

- Hiby, E. F., Rooney, N. J., Bradshaw, J. W. S. 2004. Dog training methods: their use, effectiveness and interaction with behaviour and welfare. *Animal Welfare*. 13, 63-69
- Hsu, Y., Serpell, J.A. 2003. Development and validation of a questionnaire for measuring behavior and temperament traits in pet dogs. *JAVMA* 223, 1293–1300
- Hubrecht, R. C., Serpell, J. A., Poole, T. B. 1992. Correlates of pen size and housing conditions on behaviour of kennelled dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 34, 365-383
- Jago, A., Serpell, J. 1996. Owner characteristics and interactions and the prevalence of canine behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*. 47, 31-42
- Jakovcevic, A., Elgier, A. M., Mustaca, A. E., Bentosela, M. 2010. Breed differences in dogs' (*Canis familiaris*) gaze to the human face. *Behavioural Processes*. 84, 602–607
- Jones, A.C. & Gosling, S.D. 2005. Temperament and personality in dogs (*Canis familiaris*): A review evaluation of past research. *Applied Animal Behaviour Science*. 95, 1-53
- Kobelt, A. J., Hemsworth, P. H., Barnett, J. L., Coleman G. J. 2003. A survey of dog ownership in suburban Australia—conditions and behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*. 82, 137–148
- Kubinyi, E., Turscán, B., Miklósi, Á. 2009. Dog and owner demographic characteristics and dog personality trait association. *Behavioural Processes*. 81, 392-401
- Lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter
- Larsson, K. 2009. Omplacering av hundar – situationen i Sverige. Studentarbete 260, Inst. för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges Lantbruksuniversitet, Skara.
- Lefebvre, D., Diederich, C., Delcourt, M., Giffroy, J-M. 2007. The quality of the relation between handler and military dogs influences efficiency and welfare of dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 104, 49–60
- Ley, J., Bennett, P., Coleman, G. 2008. Personality dimensions that emerge in companion canines. *Applied Animal Behaviour Science*. 110, 305-317
- Lund, J. D., Jørgensen, M. C. 1999. Behaviour patterns and time course of activity in dogs with separation problems. *Applied Animal Behaviour Science*. 63, 219-236
- Malm, K. 2005. Hunden, människan, relationen. Skara, Solveigs tryckeri
- Markwell, P. J., Thorne, C. J. 1987. Early behavioural development of dogs. *The Journal of Small Animal Practice*. 28, 984-991
- Marston, L.C., Bennett, P.C. 2003. Reforging the bond – towards successful canine adoption. *Applied Animal Behaviour Science*. 83, 227-245
- Marston, L.C., Bennett, P.C., Coleman, G.J. 2004. What happens to shelter dogs? An analysis of data for 1 year from three Australian shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 7, 27-47
- Mendl, M. 1999. Performing under pressure: stress and cognitive function. *Applied Animal Behaviour Science*. 65, 221-244
- Miklósi, Á., Polgardi, R., Topal, J., Csanyi, V. 1998. Use of experimenter given cues in dogs. *Animal Cognition*. 1, 113-121
- Miller, S. C., Kennedy, C., DeVoe, D., Hickey, M., Nelson, T., Kogan, L. 2009. An examination in Oxytocin levels in men and women before and after interaction with a bonded dog. *Anthrozoös*. 22, 31-42
- New, J. C., Salman, M. D., King, M., Scarlett, J. M., Kass, P. H., Hutchinson, J. M. 2000. Characteristics of shelter-relinquished animals and their owners compared with animals and their owners in U.S. pet-owning households. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 3, 179–201

- Newberry, R. C., Swanson, J. C. 2008. Implications of breaking mother-young social bond. *Applied Animal Behaviour Science*. 110, 3-23
- Notari, L., Goodwin, D. 2007. A survey of behavioural characteristics of pure-bred dogs in Italy. *Applied Animal Behaviour Science*. 103, 118-130
- Odendaal, J. S. J., Maintjes, R. A. 2003. Neurophysiological correlates of affiliative behaviour between humans and dogs. *The Veterinary Journal*. 165, 296-301
- Patronek, G.J., Glickman, L.T., Beck, A.M., McCabe, G.P., Ecker, C. 1996. Special Reports - Risk factors for relinquishment of dogs to an animal shelter. *JAVMA*. 209:3. 572-581
- Pervin, L., John, O. P. 1997. *Personality: Theory and Research*, 7th ed. Wiley, New York
- Pierantoni, L., Verga, M. 2007. Behavioral consequences of premature maternal separation and lack of stimulation during the socialization period in dogs. *Journal of Veterinary Behavior*. 2, 84-85
- Price, E. O. 1999. Behavioral development in animals undergoing domestication. *Applied Animal Behaviour Science*. 65, 245-271
- Proschowsky, H. F., Rugbjerg, H., Ersbøll, A. K. 2003. Mortality of purebred and mixed-breed in Denmark. *Preventive Veterinary Medicine*. 58, 63-74
- Roll, A., Unshelm, J. 1997. Aggressive conflicts amongst dogs and factors affecting them. *Applied Animal Behaviour Science*, 52, 229-242
- Rooney, N. J., Cowan, S. In Press. Training methods and owner-dog interactions: Links with dog behavior and learningability. *Applied Animal Behaviour* (2011)
- Rooney, N. J., Bradshaw, J. W. S., Robison, I. H. 2000. A comparison of dog-dog and dog-human play behavior. *Applied Animal Behaviour Science*. 66, 235-248
- Savolainen, P., Zhang, Y., Luo, J., Lundberg, J., Leitner, T. 2002. Genetic evidence for an East Asian origin of domestic dogs. *Science*. 298, 1610-1613
- Schalke, E., Stichnoth, J., Ott, S., Jones-Baade, R., 2007. Clinical signs caused by the use of electric training collars on dogs in everyday life situation. *Applied Animal Behaviour Science*. 105, 369-380
- Schilder, M.B.H., van der Borg, J.A.M., 2004. Training dogs with help of the shock collar: short and long term behavioural effects. *Applied Animal Behaviour Science*. 85, 319-334
- Schwab, C., Huber, L. 2006. Obey or not obey? Dogs (*Canis familiaris*) behave differently in response to attentional states of their owners. *Journal of Comparative Psychology*. 120, 169-175
- Schwartz, S. 2003. Separation anxiety syndrome in dogs and cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 222, 1526-1532
- Scott, J. P. 1962. Critical Periods in Behavioral Development. *Science*. 138, 949-958
- Serpell, J. A. 1987. The influence of inheritance and environment on canine behavior: myth and fact. *The Journal of Small Animal Practice*. 28, 949-956
- Serpell, J. A. 1996. Owner characteristics and interactions and the prevalence of canine behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*. 47, 31-42
- Serpell, J. A., Jagoe, J. A. 1995. Early experience and the development of behaviour. In: *The domestic dog: its evolution, behaviour and interactions with people* (Ed. J. Serpell). Cambridge, Cambridge University Press
- Seksel, K., Mazurski, E. J., Taylor, A. 1999. Puppy socialisation programs: short and long term behavioural effects. *Applied Animal Behaviour Science*. 62, 335-349
- Slabbert, J. M., Rasa, O. A. E. 1993. The effect of early separation from the mother on pups in bonding to humans and pup health. *Journal of the South African Veterinary Association*. 64, 4-8

- Soproni, K., Miklosi, A., Topal, J., Csanyi, V., 2001. Comprehension of human communicative signs in pet dogs (*Canis familiaris*). *Journal of Comparative Psychology* 115, 122–126
- Stafford, K. 2007. *The welfare of dogs*. Dordrecht, Springer
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:2) om transport av levande djur, saknr L5
- Svartberg, K., Forkman, B. 2002. Personality traits in the domestic dog (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science*. 79, 133-155
- Svarberg, K. 2003. Personality in dogs. Doctoral thesis. Stockholms Universitet, Sweden
- Svartberg, K. 2006. Breed-typical behavior in dogs – historical remnants or recent constructs? *Applied Animal Behaviour Science*. 96, 293-313
- Svenska Kennelklubben, 2011. <http://www.skk.se/>, använd 2011-05-04
- Taylor, K.D. & Mills, D.S. 2006. The development and assessment of temperament tests for adult companion dogs. *Journal of Veterinary Behaviour*. 1, 94-108
- Turcsán, B., Kubinyi, E., Miklósi, Á. In Press. Trainability and boldness traits differ between dog breed clusters based on conventional breed categories and genetic relatedness. *Applied Animal Behaviour Science* (2011)
- Virányi, Z., Topál, J., Gácsi, M., Miklósi, Á., Csányi, V. 2004. Dogs respond appropriately to cues of humans' attentional focus. *Behavioural Processes*. 66, 161–172
- Wells. 2004. A review of environmental enrichment for kennelled dogs, *Canis familiaris*. *Applied Animal Behaviour Science*. 85, 307-317
- Wells, D.L., Hepper, P.G., 1998. A note on the influence of visual conspecific contact on the behaviour of sheltered dogs. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 60, 83–88
- Wells, D.L., Hepper, P.G. 2000. Prevalence of behaviour problems reported by owners of dogs purchased from an animal rescue shelter. *Applied Animal Behaviour Science*. 69, 55–65
- Wilsson, E., Sundgren, P-E. 1997a. The use of behaviour test for the selection of dogs for service and breeding, I: Method of testing and evaluating test results in the adult dog, demands on different kinds of service dogs, sex and breed differences. *Applied Animal Behaviour Science*. 53, 279-295
- Wilsson, E., Sundgren, P-E. 1997b. The use of behaviour test for the selection of dogs for service and breeding. II. Heritability for tested parameters and effects of selection based on service dog characteristics. *Applied Animal Behaviour Science*. 54, 235-241
- Wilsson, E. & Sundgren, P-E. 1998. Behaviour test for eight-week old puppies — heritability of tested behaviour traits and its correspondence to later behavior. *Applied Animal Behaviour Science*. 58, 151–162.
- Woolpy, J. H., Ginsburg, B. H. 1967. Wolf socialization: A study of temperament in a wild social species. *American Zoologist*. 7, 357-363